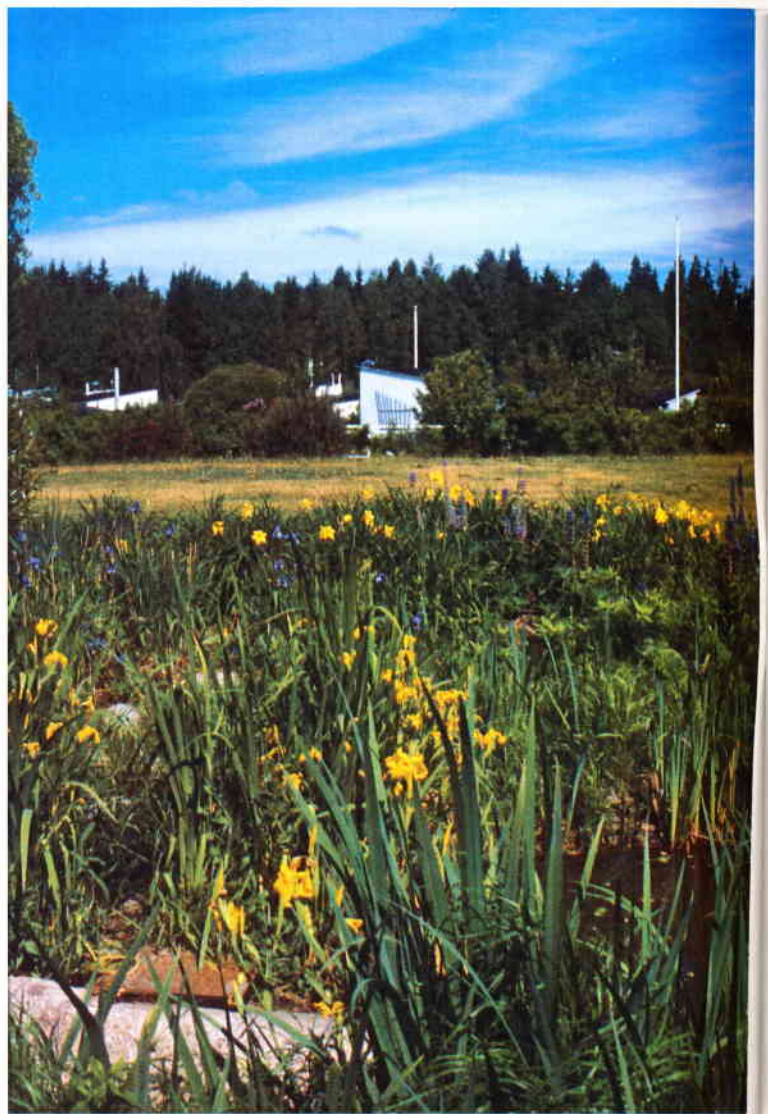

Puolamaari

kukoistaa joka aari

10-vuotisjuhlatoimikunta

PUOLARMAARIN RYHMÄPUUTARHA TÄYTTÄÄ 10 VUOTTA

Puolarmaarin ryhmäpuutarha sijaitsee Espoon Puolarmetsässä. Siellä on nykyisin yli 140 puutarhamökkiä sekä joitakin järjestöjen omistamia majoja.

Puolarmaarin ryhmäpuutarha valmistui avajaisiinsa vuonna 1992. Silloin vastaistutetut puut ja pensaat nököttivät entisellä pellolla vielä vaatimattomina. Nyt 10-vuotiaana Espoon ensimmäinen ryhmäpuutarha on kauniin vehreä ja istutukset ovat nousseet kukoistukseen. Siitä on tullut Espoon vihreä käyntikortti.

Puutarhamökin omistajat ovat kaikista ammatti- ja ikäryhmistä. Alueen tyypillinen asukas on pääkaupunkiseudulla kerros- tai rivitalossa asuva henkilö, joka nauttii puutarhasa puuhailusta. Ruuhkaliikenne ei haittaa, mökille hurauttaa nopeasti vaikkapa polku-

pyörällä ja monet asuvatkin alueella suurimman osan vuodesta.

Ryhmäpuutarha antaa mahdollisuuden sekä sosiaaliseen kanssakäymiseen että rauhoittumiseen omissa oloissa. Kokemuksia vaikkapa valkosipulin viljelystä tai kompostin hoidosta voi helposti vaihtaa aidan ylitse. Juhlia ja talkoita pidetään säännöllisesti. Ja jos haluaa, voi vetäytyä omenapuun alle omaan rauhaansa.

Puolarmaarilaiset järjestävät 10-vuotisjuhlalat lauantaina 3.8.2002, jolloin kaikki vieraamme ovat tervetulleita tutustumaan ja juhlimaan 10-vuotis taivalta. Alueella on näyttely, kilpailuja, puutarhaopastusta, puffetti ja tietysti pääasiana ryhmäpuutarha pihoineen, mökkeineen ja istutuksineen.

Oili Reivonen

PUHEENJOHTAJAN TERVEHDYS

Muistatko vielä miltä Puolarmaari näytti käydessäsi täällä kymmenen vuotta sitten? Ero oli valtaisa jo avajaistilaisuudessa 29.5.-92. Suunnattomalla määrällä työtunteja Puolarmaari on saatu muokatuksi, ja siitä on nyt kehkeytynyt vehreä, kukoistava puutarha, Espoon todellinen käyntikortti, kuten kaupunginjohtaja Pekka Löyttyniemi silloisessa puheessaan mainitsi.

Yhdistyksemme on ollut alusta lähtien yhteydessä Espoon kaupungin eri yksiköiden kanssa, ja olemme voineet neuvotella asioista

hyvässä yhteishengessä. Olemme erityisen iloisia siitä, että viherosasto muutti Puolarmaariin, ja on monin tavoin vaikuttanut myönteisesti ympäristömme hoitoon. Haluamme antaa kaupungille myös suuret kiitokset Kimalaisenpolun ilmeen kohentamisesta, jonka ansiosta monen kaasujalka on keventynyt.

Kaikille oikein hyvää ja antoisaa seuraavaa vuosikymmentä!

PUOLARMETSÄN KARTANON HISTORIIKKI

Milloin ensimmäiset puolarmaarilaiset tulivat asuinseudullemme, sitä ei voi tarkalleen määritellä. He olivat kalastajia ja metsästäjiä ja mikä oli ollessa! Alueella on tehty muinaistukimuksia useammassakin paikassa. Olen tutustunut Puolarmetsän sairaalan kupeella olevaan ja toiseen aika lähellä Akilleksen majaa. Finnoonlahti ulottui 1000-luvun lopulla aina Puolarmetsään saakka ja lahden rantamille asettuneet olivat finns'ejä, suomalaisia. Mökkiemme perustusten alla on kahdeksan metriä jankkosavea.

Espoo kuului Raaseporin lääniin ja Kirkkonummen kappelikuntaan, mutta vuodesta 1458 Espoo oli jo kirkkopitäjä. Espoo tulee sanoista äspe, haapa ja joki, å ja tunnettiin ensin kirjoitusmuotona Espo. Verokirjoissa Puolarmetsä kuului 1500-luvulla Finnoonlahden veroneljännekseen ja esiintyi nimellä Böla skoug, vahvistettu vuonna 1540, Böl skoug vuonna 1541, ja Bola skog vuotta myöhemmin. Jo vuonna 1546 mainitaan Bolarskog, joka mahdollisesti juontaa miehen nimestä Bole, eli Bol-arv-skog, Bolan perintömetsä.

1500-luvulla viljelyalat olivat pieniä, sarka sielä toinen täällä. Peltoja viljeltiin vuoroittain, vuoden viljeltynä ja seuraavana kesannolla. Työkalut olivat puisia, sahrat, lapiot ja kuokat, ja vain vauraammilla oli varaa vahvistaa niitä raudalla.

Ohra oli tärkein viljelykasvi nousten jopa yli 60%, eikä ihme sillä siitä pantiin olutta. Ruis oli kuitenkin varmempi kasvi, joten pian sen viljely oli jo 80% ja ohran 20%. Vehnää ei juuri viljelty. Peruna tunnettiin vasta 1700-luvulla, joten syötiin naurista, herneitä ja papuja. Lihaa kuivattiin ja suolattiin syksyllä

teurastetusta karjasta, jota ei pystytty ruokkimaan talven yli. Lehmät olivat talven ummessa ja usein keväällä niin huonokuntoisia, että ne piti kantaa ulos. Maidosta tehtiin voita ja kanoja pidettiin. Hampusta tehtiin köyttä, se oli tärkeä veronmaksuväline viljan, voin, munien, pellavan ynnä muun ohella. Puutarhanhoitoa ei vielä harjoitettu edes Espoon kartanossa 1500-luvulla. Mitä vauraampi talo, sitä paremmat heinämaat, ja siinä Puolarmetsä oli vahvoilla. Ihmiset elivät toimeentulon rajoilla, toiset kuolivat jopa nälkään ja monet talot autioituivat.

Vuoden 1571 hopeaveroluettelossa Puolarmetsässä kirjattiin kolme talollista: Anders Knutinpoika, joka omisti 5 naulaa kuparia, 2 hevosta, 8 lehmää ja kolme sikaa ja Michel Jönsinpoika, joka omisti 5 naulaa kuparia, 2 hevosta, 4 lehmää, 6 lammasta ja yhden sian, mutta Mats Mattsinpoika omisti vain yhden lehmän. Sen ajan ihmisistä ei ole säilynyt paljon tietoa, mutta vähän kuitenkin: Mickelille Bolarskogista langetettiin 3 markkaa sakkoa pahuudesta, sillä hän löi hengiltä Andersin sian vuonna 1553.

Puolentoista hopeaveromarkan Bolarskog oli merkitty vuoden 1540 maakirjaan kolmen talon kyläksi, joista kaksi, vuoden 1571 suurta hopeaveroa arvioitaessa, olivat huomattavasti varakkaampia kuin espoolaistalot keskimäärin. - Kolmas talo merkittiin autioksi vuonna 1590. - Kun talo ei toipunut alennustilastaan, sille kävi niinkuin tapana oli, tila jaettiin kahden varakkaamman talon kesken Västergårdiksi ja Malmbäckaksi.

Isoksi Bolaksi nimitetty Västergård kulki samassa suvussa aina vuoteen 1619 asti, jolloin talon vero oli merkitty erään sotilas-

saarnaajan palkaksi. - Malmbäcka eli Malminmäki on edelleen olemassa, ja vahvasti kiinni tässä ajassa. Isobola oli laajentuneena entistä varakkaampi. Siirtyessään seuraavalle sukupolvelle, Sigfrid Tomasinojalle, hän merkittyi tilansa verovapautta vastaan ratsutilaksi vuonna 1625. Pian tämän jälkeen nousi taas esille vanha rajariita Bolarskogin, Distbyn ja Frisandsin välille.

KIISTA PUOLARMAARISTA

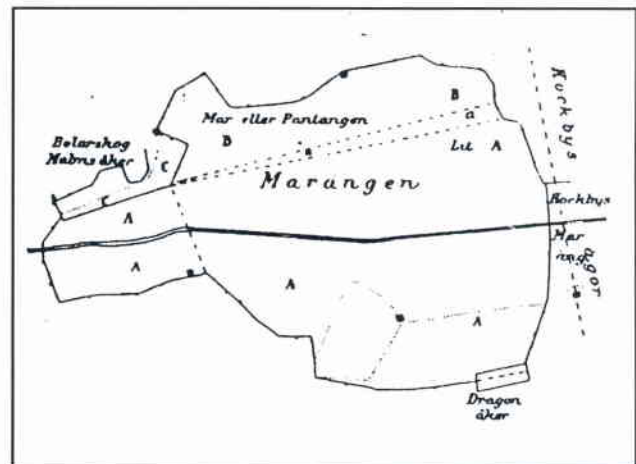
Ensiksi muutama selvennys. Marängen on Puolarmaari, Frisands Friisilä ja Distby Tiistilä, jossa vietin lapsena kaikki kesät. Silloin se oli Vapaaniemi, minulle maailman kaunein paikannimi. Puolarmaarin läpi virtaava puro laskee laakson halki Suomenojaan, ja sen suistossa tuulastettiin lahnoja. Nykyään suisto on suuri jätevesilammikko, jonka ympäristössä oli takavuosina melkoiset aromit.

Puolarmaarin niityt edustivat aikanaan suurta taloudellista arvoa. Simo Laurinpoika veti vanhan kiistan kihlakunnanoikeuteen vuonna 1632, eikä edellämainittu Sigfrid Tomasinojka pystynyt osoittamaan vääräksi väitteitä, joiden mukaan hän oli siirtänyt rajapyykkejä. Tiistiläläiset, Olof Erikinpoika ja hänen topakka naapurinsa Susanna, Sven Kraggen leski, nostivat uudelleen kanteen vuoden 1648 käräjillä Puolarmetsästä kotoisin olevia Matts Hansinpoikaa ja Mickel Jaakobinpoikaa vastaan. Rajankäynnin tuli osoittaa, että Marängen, jota puolarmetsäläiset pitivät hallussaan puroon asti, kuului Friisilään ja Tiistilään kuninkaan kirjeen kehoituksen mukaisesti.

Aikanaan Sigfrid Tomasinojka oli ilmoittanut, että hänellä oli hallussaan sekä tuomioistuinten päätös että maankuvasasiakirja. Kun oikeus käski esittää nämä asiakirjat, Sigfrid näytti niiden jäljennökset. Kun häneltä kysyttiin, miksi hän oli siirtänyt yhden rajakiven, Sigrid vastasi siirtäneensä sen muiden kanssa. Silloin kaksi matinkyläläistä todistajaa

sanoi, että koko rajamerkki oli siirretty. Mickel Jaakobinpoika ja Matts Hansinpoika yrittivät päästä vastuusta selittämällä, että kysymyksessä oli kaksiniittyä, Maräng ja Pentäng, josta edellinen on riidanalainen, mutta ei jälkimmäinen.

Kysymyksessä oli kuitenkin yksi ja sama niitty, johon puolarmetsäläiset eivät osanneet vastata muuta kuin, "että Marängenin kaakkoispuolella olevien kiviröykkiöiden tulee olla rajamerkinä". Koska raja oli epäselvä, kanteen tekijät vaativat, että kylien rajana tulee olla puro ja vesi. Tämä oli myös oikeuden päätös. Puolarmetsäläiset saivat kyllä pitää sen vuoden sadon, "mutta tämän päivän jälkeen heidän vaatimuksillaan ei ole mitään arvoa", ja tähän riita lopetettiin. Harva meistä nykyisistä puolarmaarilaisista tulee edes ajatelleeksi, minkälaista intohimoa puro ja sen ympäröivät viheralueet ovat nostattaneet.

Marängen vuonna 1766
(Espoon kaupungin museo)

1600-luvun alussa halla vei peräkkäisinä vuosina sadon, josta seurasi nälänhätä, kulkutaudit ja paljon kurjuutta. Espoon väkiluku oli 1637 paikkeilla 1.450 henkeä, ja se oli vähemmän kuin vuoden 1610 arvioitu väestömäärä. Korkeat verot, ratsukon, eli miehen ja ratsun varustaminen toistuvasti sotiin sekä sotamiesten pakollinen ylläpito, heidän siirtyessään uusiin taisteluihin, rasittivat kansaa.

Seuraava lähdeteokseni kertoo jo tarkkaan ja tiivistetysti Puolarmetsän vaiheista. Bolarskog oli suurtila, jolla oli joitakin herraskartanon piirteitä, ja se oli lähes koko 1800-luvun vanhan suvun omistuksessa. Storbolan ratsutilaan liitettiin 1800-luvun keskivaiheella sen augmenttitila, Lillbolå. Tämä tapahtui ruukinisännöitsijä Jonas Reuterin aikana. Hän kuului vanhaan talonpoikaissukuun, jonka jäsenet 1700-luvun keskivaiheella alkoivat käyttää nimeä Reuter. Tähän aikaan tilalla oli jo päärakennus, jonka pohjapiirustus noudatti pienen herraskartanon tuttua kaavaa.

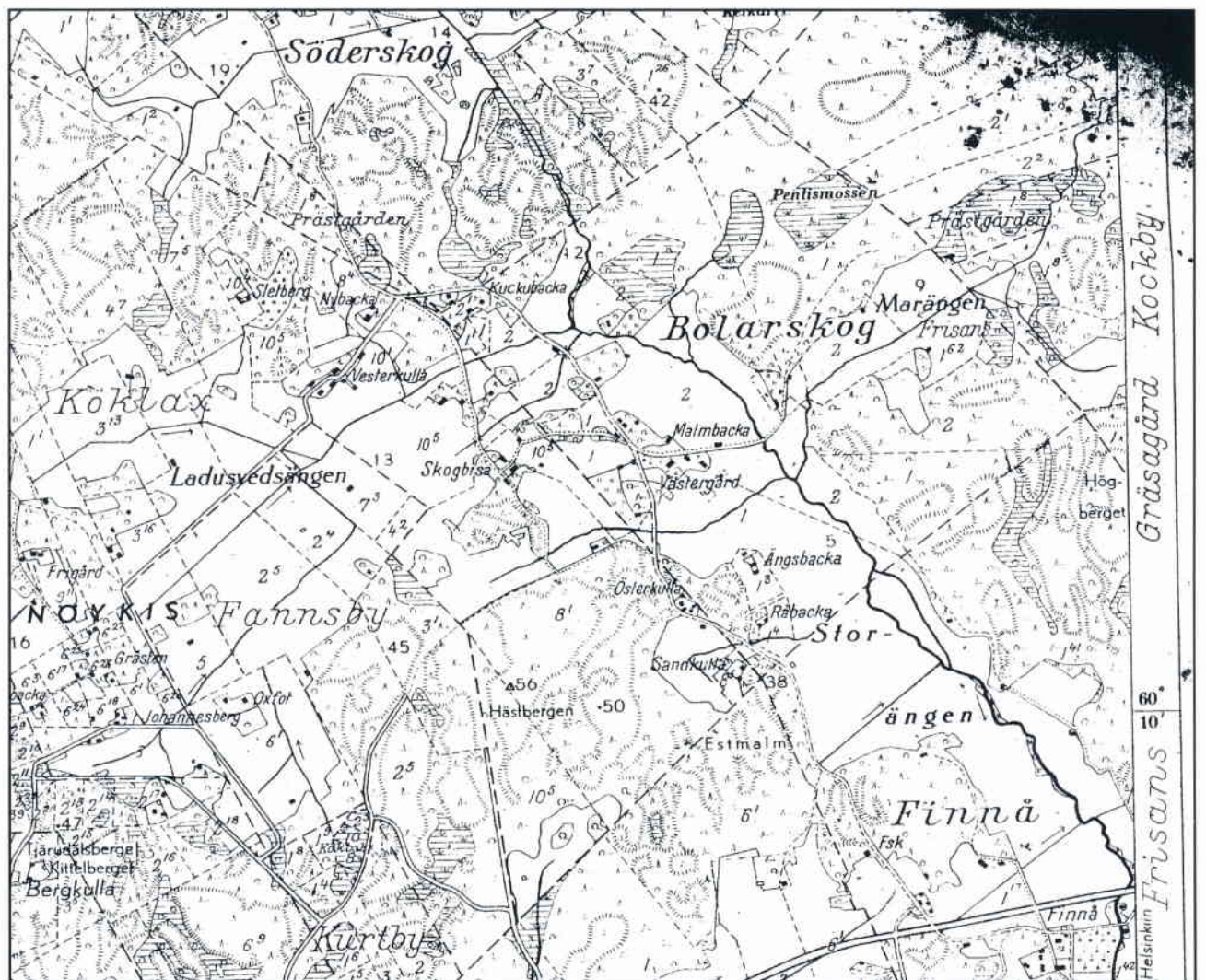
mukanaan tuntuvia yhteiskunnallisia ja sivistyksellisiä muutoksia. Espoosta tuli uuden pääkaupungin, Helsingin lähin naapurikunta, mikä vaikutti sekä kaupankäyntiin että liikenteellisiin oloihin.

Lähdekirjallisuus:

August Ramsey; Espoo I ja II, Espoon kaupunginmuseo, Välähdyksiä keskiajalta, Hagar Nikander; Espoo 1700-1865. Suom. Arne Valpola, kust. Espoon kaupunginmuseo.

Espoon rakennuskulttuuri jakulttuurimaisema, kust. Espoon kaupunginmuseo

Sotavuosina 1808-1809 Espoo jäi sivuun varsinaisista sotatoimista. Sen sijaan sodan päättymisen jälkeiset vuosikymmenet toivat

(Espoon kaupungin museo)

KOHTI OMAN AIKAMME PUOLARMAARIA

Kun lähdetään Puolarmaarista niin liikenneympyrän kohdalla näkyy Bolarskogin päärakennus, vastapäisen mäen harjanteelta, suuren puun katveesta. Tämä talo oli Anders Engmanin lesken tyhjiään oleva syytinkihuvila ja vanhan päärakennuksen sivurakennus. Vanha päärakennus syttyi päreestä ja paloi kokonaan vuonna 1905. Nykyinen, harjakattoinen, poikkipäädyllä varustettu päärakennus on rungoltaan vuodelta 1801. Nykyasunsa se sai vuonna 1908 ja 1921 tehdyissä korjauksissa, jolloin taloa jatkettiin. Vanha päärakennus sijaitsi etelään nykyisestä päärakennuksesta. Se oli todennäköisesti peräisin 1700-luvulta, ja sen 12 huonetta oli sijoitettu kartanotyyliin siten, että sali oli keskellä rakennusta. Akilleksen maja, Pirttibacka oli yksi monista työväen asunnoista ja kartanon renki, William Holmström rakensi sen itselleen vuonna 1912. Peruskorjattu vuonna 1992.

BOLARSKOGIN KARTANO OLLUT ENGMANIN SUVULLA VUODESTA 1895

Ensimmäinen heistä oli Anders Engman, joka kuoli vuonna 1904. Häneltä tila siirtyi Hugo Engmanille 1875 -1944 ja edelleen hänen pojalleen, Kurt Engmanille 1918 - 1996. Hän oli "Bolån från Bolåbacken i Esbo", eli Bulon, Espoon Puolarmäestä. Sodassa hän osoitti harvinaista kylmäverisyyttä tuhoamalla panssarikauhulla Talin taistelussa, Ihantalassa neljä venäläistä panssarivaunua. Kurt Engman palasi kotiin etulinjasta saamatta naarmuakaan koko sodan aikana.

Hugo ja Kurt Engman joutuivat luovuttamaan Bolarskogin maista 120 hehtaaria, - enemmän kuin puoli tilaa. Peltoja viljeltiin, talossa oli hevosia, lehmiä ja muuta karjaa. Talo tarjosi väelle ruoan ja ruokapöydässä saattoi olla jopa 28 henkeä.

Tilanomistaja Kurt Engman, "Bolån från Bolåbacken", sekä pirteä ja tarmokas rouva Berit Engman.

Kurt Engmanin ja hänen vaimonsa Beritin, synt. 1922, os. Ramstedt, perheeseen syntyi neljä tyttäretä: Harriet, Ingegerd, Margaret ja Marika, mutta ei poikaa, jolle olisi voinut siirtää Bolarskogin tilan. Suuret maaomaisuudet myytiin pääosin viheralueina vuonna 1966 Espoon kaupungille, kuten Puolarmaarin ja Puolarmetsän sairaalan alueet. Rouva Berit Engman asuu edelleen Bolarskogin päärakennuksessa ja tyttärien talot ovat aivan lähiympäristössä, kuten kampaamo ja kaksi muuta taloa. Tyttärentytär rakennutti 1990-luvulla vaalean tiilitalon palaneen päärakennuksen paikalle. Kauppapuutarha Vihernurkan pihalla oleva sievä talo oli Bolarskogin entinen sauna ja Espoon eläinsairaalan talossa oli kauppa.

Kävin ryhmäpuutarha ja pihanäyttelyssä 29.5.-14.6.1992 välisenä aikana ihas-
telemassa vastavalmistunutta Puolarmaaria. Ostin mökkini vasta syksyllä 1993, joten odotan jännityksellä kertomuksia kylämme alkuvaiheista ja rakentamisesta.

Kartanontyttäret ikäjärjestyksessä,
nuorimmasta vas. Marika, Margaret, Ingegerd ja Harriet

PUOLARMAARI RAKENTUI

Esposseen haluttiin siirtolapuutarha. Asiasta oli tehty useita valtuustoaloitteita ja kaupunginvaltuusto tekikin asiasta päätöksen vuonna 1981. Työryhmä sai tehtäväkseen etsiä sopivan alueen. Ehdotuksia oli 11, joista Puolarmaarin alue vei voiton sijaintinsa, maisemarakenteensa ja pohjaolosuhteidensa vuoksi.

Alussa oli juolavehnenäinen peltoaukea, joka oli jäänyt viljelystä vuosia sitten. Historiaa alueella oli kuitenkin satoja vuosia. Laakso oli raivattu pelloksi jo 1600-luvulla. Laaksovaikutelma haluttiin säilyttää ja siitä syntyikin yksi maisemasuunnittelun tärkeimmistä linjoista - laajat avoimet niityt ja matala kasvillisuus.

Puolarmaarista haluttiin rakentaa Espooseen aivan uudentyyppinen nykyaikainen puutarha-asumisen alue. Tavoitteena oli korkeatasoinen alue, jossa asumisviihtyvyyteen kiinnitettiin erityishuomiota. Tämä näkyy mm. mökkien asumistekniikan korkeana tasona perinteiseen siirtolapuutarharakentamiseen verrattuna. mökeistä löytyvät kaikki nykyaikaisen omakotiasumisen mukavuudet.

Haluttiin myös näyttää, että viheralueilla on suuri merkitys viihtyisyydelle. Pyrkimyksenä oli luoda Keskuspuistoon liittyvä ja sen toimintoja rikastuttava lomapuutarha - puutarhanhoidon ja luontoharrastuksen kokeilukenttä. Tästä 20 hehtaarin rakennetusta puistosta tulikin Espoon Keskuspuistoon liittyvä mielenkiintoinen retkikohde.

Ensimmäinen periaatesuunnitelma valmistui 1986 ja 10.01.1990 valtuusto vahvisti Puolarmaarin asemakaavan. Kaikkiaan suunnitelmia tällaisen alueen rakentamiseksi tarvitaan valtavasti: ympäristön yleissuun-

nitelma, kunnallistekniikan alustava yleissuunnitelma, varsinainen yleissuunnitelma, kunnallistekniikan rakennussuunnitelmat, puistosuunnitelmat sekä tyyppimökit ja niiden rakennekuvat. Kaikkiaan toteutuskuvia oli toistakymmentä pullistelevaa kansioallista.

Maaperäolosuhteet olivat rakentamisen kannalta vaikeahkot. Kuivakuoren alla on pehmeää savea. Kaikki, mitä alueelle rakennettiin, oli suunniteltava tarkoin, ettei käynyt kuin sille kaivurille, joka Puolarinpuroa muotoillessaan todella upposi saveen kauhaansa myöten.

Pohjavesien suojelun vuoksi alueelle rakennettiin täydellinen, normaalin asuinalueen tasoinen kunnallistekniikka. Tämä luo myös edellytykset ympärivuotiselle asumiselle. Tällä hetkellä alueella asuu ympärivuotisesti n. 25 mökkikuntaa. Kaikkiaan alueella on 145 mökkiä. Suurimmassa osassa mökeistä viihdytään kesäviikonloppuisin ja loma-aikoina muuna osaa vuotta.

Kunnallistekniikka, muut rakenteet ja viheralueet maksoivat yhteensä yli 34 miljoonaa markkaa. 90-luvun alun taantuman vuoksi viimeistelystä nipistettiin 2,5 miljoonaa. Nipistys on voimakkaammin näkynyt Kimalaisenpolulla, josta jäi pois sinne suunniteltua luonnonkiveystä.

Rakennusaikataulu oli tiukka, mutta kertakaikaisen hienosti kaikki osapuolet - kunnallistekniikan rakentajat, tuottajamuotoisten mökkien pystyttäjät ja ennen kaikkea hartiapankkilaiset venyivät ja saivat viheralueet, mökit ja pihat valmiiksi ajoissa. Puutarha-asumisen näyttelyyn toukokuuksi 1992. Näyttely aiheutti kiirettä ja hermoilua, mutta todennäköisesti ilman näyttelyä alueen ympäristö olisi jäänyt

hyvin paljon vaatimattommaksi. Alusta asti puistoon haluttiin vettä. Puolarin-puron ja Metsäpuron pinta-ala on yhteensä 6000 m². Puhdasvesialtaat tuottivat ikävä kyllä pettymyksen. Ensin tulivat iilimadot ja sitten vesi samentui levästä. Koska iilimatoja ei saa millään pois, niin kahluupaikan käyttö ei tule onnistumaan vaikka allasta ruopat-taisiinkin. Mutta vedestä voi nauttia kovin monin tavoin: Vesiallas tarjoaa elinpaikan iilimatojen lisäksi myös muille mielenkiintoisille vesieliöille ja hyönteisille, joita lapset tutkivat innostuneesti. Sammakonpojat, vesiliskot ja ruutanat ovat tärkeä osa mielenkiintoista ja elämyksellistä lähiluonnon oppikirjaa alueen lapsille. Vesi on kaunis elementti puistossa ja keväisin iirikset kukkivat upeasti.

VIHREÄ PUOLARMAARI

Erinäisistä sattumuksista johtuen viheralueet eivät olleet näyttelyn aikana aivan niin upeat, kuin haaveiltiin. Nyt kymmenen vuotta myöhemmin tilanne on toinen. Kasvit ovat kasvaneet ja koko alueen tunnelma on aivan toinen kuin silloin vastakylvetyt nurmen äärellä. Lähiympäristösuunnitelmassa mökkipolut kuvailtiin reheviksi, kasvillisuutta pursuaviksi kujanteiksi. Nyt suunnitelma on toteutunut ja monet polut ja pihat ovat yksiselitteisesti - upeita.

Anja ja Unto Repo

NÄHTYÄ, KUULTUA JA KOETTUA UNIKKOPOLULLA

Hieman viileän alkukesän jälkeen alkoi helle heinäkuun alkupäivinä v. 1991, kun vastaanotimme ryhmäpuutarhapalstan uusine hirsimökkeineen. Kasvimaa vain kiireellä kuntoon ja sitten vihanneksia sekä juureksia kylvämään. Kasvu olikin ihmeen rehevää. Sen koommin eivät basilika ja tilli ole kasvanneet sellaisiin mittoihin.

Tietysti yöpyminenkin viehätti aluksi varsinkin loma-aikana. Aivan alkuaikoina koimme hyvin vaikuttavan ja viehättävän näyn hämärtyvässä illassa terassilla istuessamme. Alueemme lävitse kulkevan puron reunalta nousi juomassa käyneen kolmen hirven lauma, joka pysähtyi hetkeksi ja lähti sitten ylväästi kohti metsän reunaa Olarin suuntaan. Myös myöhemmin olemme havainneet muutaman yksittäisen hirven ja peurankin alueella. Vaikka villieläinten ja lintujen runsas esiintyminen koetaan voittopuolisesti iloiseksi asiaksi, on rusakoiden runsaus muodostunut jopa haitalliseksi.

Ensimmäisinä ja ajoittain ainoinkin asukkaina nimitimme joskus polkuamme "Puutteenkujaksi". Tämä johtui ennen kaikkea naapureiden puuttumisesta ja ehkä polun karusta yleisilmeestä mitä tulee esim. istutuksiin yms. Kuluneet vuodet ovat kohtuudella korjanneet nämä puutteet.

Toimme kerran muualta Suomesta saapuneita vieraitamme tutustumaan vapaa-ajanasuntoomme. Yleensä hiljaisen polkumme erään asumuksen pihalla hääri useita poliiseja. Toinen vieraistamme totesi: "teillä taitaakin olla täällä varsin turvallista, kun on oikein poliisejakin paikalla". Poliiseilla lienee ollut asiaa silloisena vuokralaisena asuneelle henkilölle.

Osasta polkumme varrella olevista mökeistä on käyty kauppaa kymmenisen vuotta. Luokisa joukko mökeistä kiinnostuneita on tiedustellut mielipiteitämme alueella asumisesta yms. Auliisti olemme antaneet tietoja ja pyytäneet vilkaisemaan pihaankin tai jopa asuntoomme sisällekkin. Näissä myymättä olleissa mökeissä etupäässä kesäisin asuneista vuokralaisista olemme saaneet hyviä ystäviä, joista osa on jäänyt Puolarmaarin vakituisiksi asukkaiksi.

Polkumme asujaimisto alkaa olla vakiintunut, kun jokseenkin jokaisella mökillä on lopullinen omistaja ja asukas. Kanssakäyminen on varsin välitöntä ja koemme ihmissuhteet hyviksi.

Muistiin merkitsi: Pirjo Lipponen

KUKKOMÖKIN MAIJA

Toukokuun alussa saavun Kaunokkipolulle jututtamaan Maija Immosta, joka kylässä tunnetaan innokkaana osaavana viherpeukalona. Mökin eteläseinustalla ulkoilee jo laaja joukko erilaista terhakkaa tainta: on selleriä, tomaattia, purjoa ...

MAIJA PUUTARHURINA

Saan kuulla Maijalta monia mielenkiintoisia puutarhavinkkejä:

Jo helmikuussa täällä mökillä valoisat ikkunalaudat alkavat täytyä, sillä jättisipulit ja sellerit on kylvetty. Maaliskuussa on purjon vuoro. Tomaatin kanssa ei tarvitse kiirehtiä, sillä liian aikainen kylvö tuottaa liian isot taimet. Myös basilikan aika on huhtikuu. Sen sijaan tyypilliset taimikasvit, kurpitsat ja kaalit, pääsevät siemeninä suoraan avomaalle. Siellä pikku kaalintaimet suojellaan tuholaisilta säännöllisellä kuivan tuhkan ripottelulla.

Mutta talvellakin siementen kanssa puuhastellaan, koska perheessä halutaan nauttia omaa vihreää, auringonkukan ja herneen versoja.

MAA PAREMMAKSI, SATO VARMEMMAKSI

Hyötykasvit päätyvät erilliselle viljelypalstalle. Alussa palsta oli savista juolavehnäpeltoa, mutta kompostin ansiosta se on nyt möyheää eikä enää liian märkää. Muutaman ensimmäisen vuoden palsta saikin olla lähes yksinomaan perunalla ja sipulilla. Kompostimultaa tuottaa pihassamme kompostori talousjätteistä ja kasvimaalla on oma avokompostinsa. Naapureilta tulee ruoholeikkusuilppua sekä haketta, ja tieteen-

kin käytän maahan Puolarmaarin yhdistyksen hankkimaa hevosenlantaa.

Lannoitevedet teen itse: yksi kupillinen pahanhajuista munankuorien liotuslietkua suureen kastelukannulliseen vettä. Parasta on laimea, usein annettu lannoitus. Myös nokkosvettä ja rohtoraunioyrttivettä annan kaliumin takia tomaateille sekä hedelmäpuille. Tomaatin alle maanpinnalle saatan hyvinkin sijoittaa banaaninkuoria, niissä on jotain, joka saa tomaatit punastumaan. Kukkien tehosteeksi käy ns. puutarhan vaaleanpunainen täyslannos.

Ruohosilppu kurpitsan alla pitelee mukavasti kosteutta ja lisää satoa. Tuhkalannoituksen saavat pihanurmikko sekä marjapensaat ja hedelmäpuut. Kasvimaan perus- ja ylläpito-kalkitus on tehty dolomiittikalkilla.

Maalaan kalkkivellillä keväisin omenapuiden rungot etteivät puut jäkälöidy. Paavo-isäntä tosin selittää asian sillä, ettei hän vahingossa törmäisi runkoihin...

KIRVAT SUIHKUUN

Niin sormet kuin saketkin ovat parhaat välineet tautien ja tuholaiden torjunnassa. Kaikki vioittuneet kasvit tai kasvinosat vaan pois. Ja kylmä vesisuihku kirvoille on helppo toteuttaa.

Rikkaruohot lähtevät, kun heilauttaa kuokkaa. Ruohosilppukate on myös hyvänä apuna. Marjapensaat hyötyvät puolestaan hakerroksesta.

VETTÄ TARVITAAN

Sadevettä kerätään pihassa neljään isoon tynnyriin - vesi on Paavon heiniä! Astianpesuvedetkin ovat erinomaisia puutarhassa. Palstalla kastelen hakkeella katettuja käytäviä, en siis suoraan kasveja. Näin kasvit lähtevät levittämään juurensa laajalle ja kestävät paremmin poutajaksoja.

Näillä eväillä ovat haluamani kasvit menestyneet. Ainoastaan porkkana ei onnistu, ei ainakaan ilman harsoa. Kasvimaalta satoa tuleekin niin paljon, että koko suku saa juurekset, vihannekset, marjat, hillot... ja lanttukukkoa.

MAIJAN MÖKKIELÄMÄÄ

Maija jatkaa:

Koska en ole kerrostaloihminen, minua viehättää tällainen lähellä oleva puutarhamökki. Täällä viihtyvät myös lastenlapset erittäin hyvin, ja suurperheemme kokee tämän yhteiseksi asiaksi. Puolarmaarissa käynti on talvellakin jokapäiväistä. On mielenkiintoista tehdä muistiinpanoja luonnontapahtumista, seurata sekä kasvi- että eläinmaailmaa. "Kesämökin monivuotisesta päiväkirjasta" pystyy hyvin seuraamaan vuosittaisia vaihteluita.

Pihamme oli yhtenä esittelypihana vuoden 1992 näyttelyssä. Se suunniteltiin tietokoneel-

la minun ja pojan toiveiden mukaisesti. Taisaiselle tontille tuotiin runsaasti suuria kiviä, joista yksi hallitsee paasimaisena pihaa. Mutta kaikkein tärkeintä oli meille pihan toimivuus. Lapset ja lapsenlapset saavat olla ja leikkiä vapaasti ilman että olisi kaiken aikaa varottava istutuksia. Pitää myös olla keinut, hiekkalaatikot ja vesipisteet. Jälkeenpäin olemme vielä rakentaneet kesäkeittiön. Keväisin vietämmekin ulkona koko lähisuvun voimin parsajuhlia, joihin tuore mehevä parsavalmistuu omalta kasvimaalta. Neljä parsanjuurta antaa syötävää satoa joka viikonlopulle aina juhannukseen asti.

Haluan suosia pihassamme ennen muuta perennoja, pensaita ja hedelmäpuita. Näin jälkipolville jää ehkä jotain iloksi, ei vaivaksi. Kuitenkin pienet lapsenlapseni ovat kiinnostuneet kylvökukistakin ja pistelevät penkkiin auringonkukan ja krassin siemeniä.

Ennen jutustelutuokion päättymistä Maija haluaa mainita vielä jotain. Hän harrastaa kukkoja! Ja totta, perinmemökin orsien päällä keikkuu kaikennäköisiä ja -värisiä ja -kokoisia kukkoja matkoilta ympäri maailmaa. Toivotan Maijalle, Paavolle ja heidän perhepiirilleen viihtyisiä päiviä Puolarmaarin puutarhassa kukkien ja kukkojen parissa.

Lampi ja kerhorakennus

KAUNOKKIPOLUN KEIKKA

Jo ensimmäinen uutinen Espoon ensimmäisen ryhmäpuutarhan perustamisesta herätti mielenkiintomme. Mukavat lapsuuden kokemukset siirtolapuutarhassa ja kasvimailla olivat jättäneet leimansa ja laitoimme hakupaperit vetämään. Saimmekin paikan juuri haluamallemme perinnemökkityypille vuonna -90.

Kaupunki hoiti urakoitsijan perustusta tekemään. Se näytti surkean pieneltä betonimöykyltä savipellolla. Saimme myös nipun piirustuksia, joiden perusteella olisi pitänyt rakentaa pytinki valmiiksi. Kun meillä ei ollut omaa rakentamiskokemusta paljon havumajaa enempiä, oli paras etsiä ammattilaisia apuun.

Kaikki viisi Kaunokkipolun perinnemökin rakennuttajaa olivat hyvin yhteistyöhalukkaita ja niinpä kokoonnuimme pohtimaan yhteistä tarjouspyyntöä. Oli lama-aika ja rakentajia oli tarjolla, joten saimme hyvän tarjouksen pieneltä forssalaiselta kirvesmiesporukalta, jota veti Tapsa. Ei muuta kuin äijien sahat soimaan ja vasarat napsumaan.

Työn valvojaksi valitsimme kokeneen alan miehen ja kovan huuliveikon Nesun. Puolarmaaria hän piti paljon viihtyisämpänä, kuin "minkkitarhoja", joiksi hän kutsui rivitaloja. Nesu ei ollut aivan hoikka poika ja mahtuminen ullakolle johtavasta luukusta tuotti vaikeuksia, mutta näkeehän ammattimies kauempaakin. Alue oli todellista savivelliä ja autoja jäi välillä jumiin keskelle liejua.

Lama-aika riepotti rakennusalaan ja meidänkin rakennusporukkamme oli vaikeuksissa. Omat kaverit saivat Tapsan takataskusta liksansa, mutta alihankkijoiden palkkiot taisivat usein unohtua hoitaa. Yhtenä yönä olikin

peltimies käynyt repimässä kaikkien sadevesitötteröt irti ja vienyt mennessään. No, takaisinhan nekin sitten saatiin.

Näyttelyyn mennessä kesällä -92 kaikki Kaunokkipolun viisi punamultaista perinnemökkiä olivat ainakin ulkoa valmiita. Pihollakin vihersi jo hiukkasen, mutta nykyisestä vehreästä alueesta oltiin vielä heikko varjo. Yksi mökeistä oli esittelykäytössä ja siellä väijyimme vuorotellen kuumassa kelissä hikoilevia messuvieraita. Osa heistä ihaili syntyvää "paratiisia" ja osa naureskeli, että kuka kumma tällaisessa paikassa voi viihtyä. Meitähän on onneksi moneksi.

Ryhmäpuutarha on sosiaalinen paikka ja erilaiset ihmiset ovat tärkeä osa sen viihtyvyyttä. Apua saa aina kun tarvitsee ja joku on aina jossain asiassa viisaampi, on kyse sitten portin rakentamisesta tai valkosipulin viljelystä. Esimerkiksi merillä ja maalla elämää oppinut naapurimme Roi tekee pullo- tai pusupalkalla - riippuen tilaajan sukupuolesta - taitavasti lähestulkoon mitä vain.

Joitakin pikku kommelluksia vuosien varrella on sattunut. Vesijohto halkesi yhdessä mökissä, TV kärkehti toisessa, kasvien kanssa on ollut vaihtelevaa tuuria ja lukuisat puputkin popsivat niitä välillä poskeensa. Varsin hyvin 10 vuotta on kuitenkin kulunut. Konttoritille Puolarmaari on osoittautunut erinomaiseksi vaihteluksi: sormet päivällä näppäimillä ja illalla mullassa.

Tuomas Syrjälä, asukas 1995-

POLKU METSÄÄN

Kimalaisenpolku 26:n teemana on siirtymä rakennetusta ympäristöstä luontoon. Talo itse on jossain siinä välillä. Asfalttitieltä lähtee tontin poikki metsään johtava polku. Polku kulkee talon läpi. Kasvillisuus ympäröi sisällä olijaa kuin lehtimajassa. Seiniä pitkin kiipeää köynnöksiä, katolla kasvaa heinikko. Eräs projektin tarkoitus on selvittää sopivimpia, luontevimpia kasvilajeja talon viheriöittämiseen.

Talo on rakennettu ympäristö- ja asukasystävällisesti. Luonnon rakennusaineiden lisäksi myös käytetyt menetelmät ja pintakäsittelyaineet ovat terveellisiä. Seinät hengittävät ja maalit ja vahat ovat myrkyttömiä.

Aurinkoenergiaa talo kerää etelään antavan lasitetun viherhuoneen kautta. Kesäaikaan lämpöä onkin riittämiin. Talo muuttuu vuosien ja vuodenaikojen myötä.

Aurinkomökki, Kimalaisenpolku 26
Suunnittelu ja rakennuttaja, Ekosolar Oy

Rakennus valittiin vuoden loma-asunnoksi 1992

Talossa asui noita tv-sarjassa Benner & Benner 2001-2002

PUOLARMAARI - TOINEN KOTIMME

Oli kesä 1991. Pyöräilin Espoossa. Puolarmetsän sairaalan läheisyydessä. Eteeni aukeni puutarhamökkikylä Puolarmaari. Alue miellytti minua niin paljon, että viivysin siellä pari tuntia katsellen erityyppisiä mökkejä, joista lähes puolet olivat vielä keskeneräisiä.

Pyöräillessäni kotiin Puolarmaarista olin jo vakuuttunut siitä, että muutaman vuoden kulluttua alkavat eläkevuoteni haluan viettää ryhmäpuutarhamökissä. Päätöstäni vahvisti se seikka, että mieleeni muistui yksi partio-kaveri Radiopoliisin ajoilta, joka oli tuolloin hankkinut siirtolapuutarhamökin Helsingin Talista. Hän oli kehunut viihtyvänsä perheineen mökissään kesä kesältä yhä paremmin. Jos kerran hänkin, niin miksi en minäkin.

Tultuani kotiin esitin asiani jo siihen malliin, että olin päättänyt ostaa puutarhamökin, mutta vaimoni ja toinen tyttäreni - vielä silloin kotona oleva - vastustivat ajatustani kovasti. Vetosin silloin suulliseen sopimukseemme, jonka olimme tehneet naimisiin mennessämme vuonna 1961: minä päätän isoista asioista perheessä ja vaimoni ratkoo ja tekee päätökset jokapäiväisessä elämässä. Minun päätettäväkseni oli 30 avioliittovuotemme aikana tullut aikaisemmin pari asiaa. Niinpä perhe suostui siihen, että tämä on sellainen

asia, joka voidaan meidän perheessä katsoa isoksi asiaksi.

Nyt kymmenen kesää Puolarmaarissa asutuamme olen alkanut kutsua sitä paratiisiksi. Koska eläkeläisellä ei ole lomaa, ei hän tarvitse loma-asuntoakaan, näin minä silloin aikoinani päätelin, joten hankitaan kesä-asunto - toinen koti. Puolarmaari on vastannut hyvin haaveita toisesta kodista. Muutamme sinne toukokuun alussa ja takaisin Karakallioon elo-syyskuussa.

Meidän kaltaisiamme kesäasukkaita on muitakin; ja joistakin on vuosien mittaan tullut myös hyviä tuttuja. Tuntuu mukavalta, kun mökkinaapuri tulee ja toivottaa tervetulleeksi iltapäiväkahville. Kahvin lomassa pohditaan sitten maailman menoa.

Ryhmäpuutarha-asuminen sopii mielestäni mainiosti eläkeläiselle - pienessä piirissä tuntee olevansa ja elävänsä aktiivisen yhteisönsä jäsenenä. Elämähän ei lopu eläkkeelle jäämiseen.

Yksi muisto on jäänyt mieleeni Puolarmaarin alkuvuosilta: kukko kiekui päivittäin jonkin lähitalon pihapiirissä. Sitä kuuntelin lähes yhtä mielelläni kuin alkukesän käen kukuntaa. Kuuntelisin sitä mielelläni edelleenkin.

- Sellaista sattui -

“Näyttelyn aikana tuli näyttelyvieras pieneen mökkiini ja sanoi, että tässähän sen saunan sitten pitäisi olla. Menin hämilleni ja kerroin, että kyllä täällä saunavaraus on, vaan ei itse saunaa. Edessä olevassa mökissä olivat näyttäneet kädellä, että tuossa takana on sitten vielä sauna. Mökkiemme välissä ei ollut sen kummempia raja-aitoja.”

ORVOKKIPOLUN PUUTARHASSA

Kun ostimme asuntosäätiön mökin elokuussa 1993, kuokimme aluksi virpiangervoaidan esiin heinän ja rikkaruohojen keskeltä. Kellertävä nurmikko kasvoi harvana ja laikukkaana. Lähes 10 vuodessa aita on yli 1,5 metrinen, nurmikko tiivis, vihreä matto. Puutarhassamme kasvaa noin 240 kasvilajia, lajiketta tai kantaa joista perennoja on 100, lisäksi kivikkokasveja, liljoja, jokunen köynnös, ruusu-, koristepensaita ja marjapensasta ja muutama hedelmäpuu. Lisäksi yli 140 muuta kasvia on ollut viljelyssä mutta ovat kuolleet talvella tai osoittautuneet muuten vaikeiksi tai yksinkertaisesti eivät ole sopineet joukkoon.

Olen kokeilija, vertailen saman kasvin eri lajikkeita tai kantoja ja pidän sopivimman. Toisaalta kasvien viihtyminen puutarhan olosuhteissa selviää vasta muutaman vuoden testauksen jälkeen. Useimmat perennat olen ostanut yksin-kaksin kappalein taimimyyrmälöistä, osan olen saanut, osan kasvattanut siemenistä. Koska alusta lähtien oli selvä että tulen kokeilemaan kaikenlaista ja toisaalta olisi mukava pitää mielessä mitä kasveja puutarhassa on tällä hetkellä tai on joskus ollut ja mitä kokemuksia niistä on kertynyt, tein ATK-pohjaisen tietokannan. Syötän tietokantaan kasvin suomalaisen ja latinalaisen nimen, kasviluokan, paikan mihin se on istutettu, koska olen sen hankkinut ja mistä. Jos kasvi on hävinnyt tai annettu pois niin kirjaan sen poistetuksi. Lisäksi olen joitakin vuosia pitänyt kukintapäiväkirjaa milloin kukinta alkaa ja loppuu.

Puutarhamme on ollut liiankin aurinkoinen tähän asti mutta nyt jo kasvanut varjostavia pikku puita ja pensaita. Kaikista paahteisin ja vaativin kasvupaikka on mökin auringon-

puoleinen seinusta. Siihen onkin kasvit hakenneet paikkaansa eikä viimeistä sanaa ole vielä sanottu. Keskellä pihaa on kaksi isoa kukkapenkkiä joihin olen yrittänyt valita kasveja tavoitteena koko kesän kukkiva värikäs kukkapenkki jossa etualalla on matalampia kasveja ja takana yli metriset kasvit. Tämä onkin sellainen palapeli että tuskin päättyy kovin pian. Kun pitää ottaa huomioon ravinte- ja kosteusvaatimukset, valo, kilpailu muiden kasvien kanssa, kukkien väri, kukinta-aika, korkeus ja talvesta selviytyminen niin mietiskeltävää riittää. Suunnittelu käykin mukavimmin puutarhakeinin pehmusteissa loikoillen tai istuen kuistilla isoisän veistämässä keikutuolissa. Tontin reunamilla on istutuksia joista jokin painottuu kevääseen, joku elokuuhun.

Ensimmäinen räväkkä kukinta on touko-kesäkuussa liljojen aikaan. Olen upottanut tulppaaneja ja narsisseja sekä matalia luonnonkantaa olevia liljoja sinne muiden istutusten joukkoon niin että väriä riittäisi heti alkukesästä. Monet perennat ilahduttavat kukinnallaan heinäkuun alussa mutta ehdoton pääkukinta on heinäkuun lopusta elokuun puoliväliin. Silloin on aika nauttia työnsä tuloksista sillä loppukesästä ei enää tarvitse huolehtia niin paljon rikkaruohoista. Kuivina kesinä on kyllä viitsittävä kastella jos haluaa jotain ihasteltavaa. Myös lannoitusta on annettava runsaalla kädellä jalostetuille, isoille lajeille. Nurmikon kuivuminen helteellä taasen on esteettinen haitta, arokasvina ruoho kyllä toipuu.

Alussa olin innostunut myös hyötykasveista. Kasvimaalla kasvoi perinteisesti perunaa, sipulia ym kasviksia, pari riviä mansikkaa ja rivi vadelmapensaita. Vähitellen kasvimaasta on tullut perennan taimien kasvatus- ja varasto-

tarha. Tällä hetkellä ostan kasvikset kaupasta, haen mansikat itsepoimintana tiloilta ja keskityn kukkiviin kasveihin.

Puutarhan hoidossa yhdistyy niin moni asia, estetiikan kaipuu, käsillä tekeminen, hyötyliikunta, kokeilemalla oppiminen ja luonnon tarkkailu. Kasvi- ja hyönteiskirjat ovat kesäisin ahkerassa käytössä. Kamera on aina valmiina jos yllättäen ilmestyy jotain mielenkiintoista tallennettava. Talvisin ruokin lintuja lintulaudalla. Varpunen on julistettu uhanalaiseksi Espoossa, mutta lintulautamme läheisyydessä on jo useana talvena majoillut pieni populaatio. Kesäisin vesitynnyrin alla ja pensastossa asustelee sammakoita joihin olen

aivan erityisesti ihastunut. Viereinen lammikko toimii hyvin sammakkojen lisääntymispaikkana ja puutarhan lehvien alla löytyy suojaa kesäisin.

Puutarhan työmäärän täytyy olla suorassa suhteessa voimavaroihin, siitä ei pidä ottaa stressiä. Oma puutarhani elää koko ajan, kenties vuosien myötä sinne valikoituu varmat ja helppohoitoiset, runsaskukkaiset kasvit tiiviiseen helppohoitoiseen muodostelmaan. Puutarha onkin minulle mitä suurimmassa määrin paikka mietiskellä ja rauhoittua ja kerätä energiaa talven varalle samalla kun ihan vahingossa saa liikuntaa ja kuntoa.

Taina ja Jari Semi sekä Opri ja Oleksi kodin väki

VÄHÄN VALOA, VÄHÄN VETTÄ JA JONKUNVERRAN RAKKAUTTA

On kuulas, aurinkoinen aamu, ja pastellisävyyisten talojen kylä on herännyt uuteen aamuun. Edellisenä iltana Lauri oli pyydellyt hoitajaa: "Lähdetkö jakamaan tavasta kanssani?" Ekin hyvän huomonen toivotus: "Ootko nähnyt oravia?" Kaisa hoitaja tulee pyörällä aamuvuoroon ja törmää talon nurkalla kettuun. Jo selvisi, kuka kävi syö-mässä yökön tekemän kaalilaatikon veranalta.

Opri ja Oleksi kodin historia alkoi Puolarmaarin ryhmäpuutarha-alueella kesäkuussa 1994. Eipä kauniimmassa ympäristössä voi yritystoimintaa aloittaa. Oikeastaan koko Opri ja Oleksi kodin filosofia syntyi ja vahvistui Puolarmaarin vuosina. Iloisuus, inhimillisyys, ystävyys ja avunanto kulkivat käsi kädessä. Elettiin välitöntä elämää iloineen ja suruineen. Puolarmaarin kyläyhteisö kannatteli Opria sen alkutaipaleella. Monet örkyt tilattiin ja paistettiin ja saatiin vuokrat rahat kokoon. Parhaita

hetkiä koko kylän arkionni. Pyykkituvalta vaihdettiin kuulumiset. Alueen asukkaat oppivat tuntemaan Opri kodin asukkaita. Sunnuntaisia silmänräpäyksiä yhteiset elo- ja joulujuhlat, jotka loivat yhteisöllisyyttä.

Joku viisas on sanonut, että ympäristö on paras hoitaja. Opri ja Oleksi kodin väki haluaa onnitella 10-vuotiasta Puolarmaarin ryhmäpuutarha-alueella, sen väkeä ja yhdistystä. Olette olleet merkittävä osa Oprin historiaa ja ponnahduslautaa tulevalle menestykselle. Olitte suuremmissa tukijoita ja ystäviä. Emme ole teitä unohtaneet, muistellemme usein Puolarmaarin aikoja. Otsikon mukaisesti, Leo Buscaglian ajatuksin, ihmisten hoitaminen muistuttaa parhaimmillaan puutarhan hoitoa.

Onnea, Onnea, Onnea vaan ja satoisaa syksyä!

KASVUN PAIKKA

Luin kauan sitten kirjan "Näin Helsingin kasvavan". Tulipa mieleeni kirjoittaa omia muistoja vuosien varrelta.

Näin Espoon Tapiolan ja viimeisimpänä vaan ei niin vähäisenä Puolarmaarin kasvavan. Tapiolassa 20 vuotta palstaviljelijänä olleena menetin viljelypalstat rakentamisen seurauksena. Ensimmäisenä viljelypalstojen läheisyyteen rakennettiin Esson huoltoasema ja seuraavaksi Kehä I. Vähitellen tuli koko Maarinniitty taloja täyteen.

Ilokseni sain palstan Puolarintien varrelta. niitä palstoja saimme viljellä muutaman kesän. Tulipa sitten ideasta totta. Alettiin rakentaa Puolarmaarin ryhmäpuutarhaa. Rakentamisen alettua saimme kaupungilta kirjelmän, jossa kerrottiin valittaen menettävämme palstat parkkipaikan alle. Luvattiin korvaavia palstoja Puolarmaarista, jos saadaan alueelta vesi pois. Sekin aika monen vaiheen jälkeen koitti. Puolarmaarin rakentaminen jatkui. Toiset rakensivat itse. Oli ammattitekkijöitä ja kiirettä riitti.

Näyttely lähestyi ja valmista piti tulla koht sillään ja tulihan sitä. Rakentaminen on jatkunut ja jatkuu edelleen. Rakkaudella näitä

mökkejä ja pihvoja sekä palstoja on hoidettu. Joskus toppatakki on ollut tarpeen eikä käsineetkään ole olleet liian lämpimät pitää käsissä. Saarijärven Paavon lailla olemme kuokkineet, kylväneet ja peranneet maita.

Ei mitään ihmeellisempää kuin pienestä siemenestä kasvaa jopa yhdessä kesässä mitä uljain hyöty- tai koristekasvi. Sitä on sanomattoman mielenkiintoista seurata. Paras palkka yrittäjälle on hyvä mieli ja tietysti hyötyäkin juuresten, vihannesten, marjojen ja mausteiden muodossa vaivan palkaksi. Iloa itselle, ympäristölle ja satunnaisille kulkijoille.

Eipä muuta kuin tuumasta toimeen, ideoista totta, sillä lyhin työmatka onkin tuumasta toimeen.

P.s. Liljakukko, Puolarmaarin vaiva. Itse olen häirinnyt liljakukon eloa kylvämällä käytetyt kahvinporot ja valkosipulin kuoret ja puhdistusjätteet liljapenkkiin. Kannattaa kokeilla.

- Sellaista sattui -

"Tilasin rakennusaikana monen neliön kokoiset seinälevyt Lahden tehtaalta Puolarmaarin osoitteeseen. Hämmästys oli melkoinen, kun töistä palatessani näin suuria levyjä nimelläni kerrostalomme A-rapun vieressä nurmikolla. Naapurit olivat jo alkaneet ihmetellä mitä seuraavaksi aiointaan ruveta rakentamaan. Tarvittiin siinä sitten työtä ja kekseliäisyyttä siirtää levyt peräkärryllä Puolarmaariin. Ei kai yleensä ole tapana toimittaa tavara laskutusosoitteeseen, varsinkaan rakennustavara!"

Kyllikki haastatteli Liisa Mörskyä

NIMIMERKKI "AHKERA LIISA" MUISTELEE:

Puolarmaaria koskeva ilmoitus lehdessä herätti meissä ajatuksen, että olisi mukava puuhata ulkona kasvien kanssa. Aluetta esiteltiin ja mekin kävimme katsomassa. Akilleen-maja oli jo entuudestaan tuttu hiihtoretkiltämme.

Halusimme ostaa valmiiksi rakennetun mökin. Kahden grynderin välillä teimme valinnan, johon vaikutti se että halusimme kauempana sähkölinjasta olevan paikan. Miinuksiksi oston jälkeen havaittiin paikan kylmyys, maapohjan olevan joutomaata, sähkölinja-alue alavaa pohjavesialuetta. Nämä ilmenivät vasta oston jälkeen, jos olisimme tienneet, olisimme ostaneet metsämökin. Vuosien mittaan pienilmasto kyllä parani pensaiden ja puiden kasvaessa.

Säännöt, mitä kasveja sai laittaa ja mitä ei, olivat ankarat. Varsinainen pihan rakennustyö oli innostavaa ja polun henki oli hyvä: kasveja - ja ajatuksia - alettiin heti vaihdella keskenämme. Ostamaamme mökkiin kuului valmis pihasuunnitelma (mm. 5-6 hedelmäpuuta ja pensaita), niin kuin muihinkin saman rivin mökkeihin, jokaiseen erilainen. Siitä tuli sitten muokkasi mieleisensä.

Meille ensimmäiseksi hankittiin tuijat istumalueen suojaksi. Ja sitten kärhjä ja villiviiniä. Naapurin ja meidän rajaksi oli valmiiksi istutettu marjapensaita. Istutimme pensaat yhteistuumin uudelleen sik-sak-riviksi ja sinne väliin laitoimme verkkoaidan.

Pihaa ja sen pohjaa muutettiin alkuaikoina paljon. Multaa tuotiin, paljon. "Avaimet käteen" toteutus pihan suhteen ei riittänyt, mm. laatoitusta ja puita lisättiin. Norjanangervot joutuivat odottamaan kauan terrassin laudoituksella istuttamistaan. Puita ostettiin lisää paljon, Valamonruusu tuli tietysti ja köynnösruusu flammentanz, joka kukkii upeasti, perennoja: valkoisia ja punaisia leimuja, kurjenpolvi (runsaasti leviäviä, isot lilan värist kukat), ja montaa muuta lajiketta. Pieni vihannesmaakin tehtiin, mutta koristekasvit ja kukat olivat pääasia. Niin siitä tuli meidän omannäköinen piha.

Viljelypalstan otimme aika pian. Palstaamme oli joku muu jo viljelty, mutta hylännyt sen sitten. Sen maa oli huonoa, sadosta tuli huono ja heikkolaatuinen. Palstaa parantelin ensimmäiseksi kalkitseamalla ja hevosenlannalla. Niistä ei ollut apua, perunoista tuli

rupisia. Palstan maa-aines oli hiekkaa, jättemaata. Multaa tuotiin sinnekin. Kuntoon palsa-tuli 7:ssä vuodessa. Sipuli ja mansikka kasvoi oikein hyvin, porkkanan kohtaloksi koitui juurimato. Palstaa vuokraamme edelleenkin, lähinnä tytär haluaa jatkaa sen käyttöä.

Mökin myimme toissa vuonna. Mieheni oli sairastellut jo pian mökin oston jälkeen, joten alkuvuodet olivat rankkoja. Nyt sitten ikä ja terveys asettivat rajoja kahden paikan hoidolle. Muutos elämäntapoihin maan ja kasvien kanssa puuhailun osalta ei kuitenkaan ollut kovin suuri: mökin ja sen pihan hoito jäivät, kodin kahden pihan hoito jatkuu niin

Elsa Peuranen

TÄSTÄ SE ALKOI ...

Ensi kokemukseni puutarha-asumiseen sain noin 15 vuotta sitten lähisukulaisen mökissä Södertäljen lähistöllä. Ahtaat, suorastaan alamittaiset mökit pikkuruisilla tonteilla - naapurit melkein kiinni toisissaan - kauas sijoitetut viljelypalstat - kesävesi. Hauskan näköistä, mutta täydellisen epäkäytännöllistä! Ei sytyttänyt mitenkään.

Sittemmin, vuonna 1988, läheinen rakennusurakoitsijatuttuni kertoi, että Espoon Puolarmaariin kaavoitetaan 150 mökin ryhmäpuutarha-aluetta, jonne häntä kiinnostaisi rakentaa muutama työnäyte tuottajamuotoisesti toteutettavalle alueella. Kesän - 92 alussa olisi tulossa vapaa-ajan asumisen ja viherrakentamisen näyttely. Hän pyysi minua suunnittelemaan puutarhamajan, -takka pitäisi olla ja sauna. Vai että takka ja sauna. Ei sytyttänyt mitenkään.

Lykkäsin asiaa, unohdinkin välillä. Kävin muutamassa siirtoapuutarhassa Helsingin seudulla, talviaikana. Hauskoja palstoja,

kuin ennenkin. Viimeisinä aikoina oltiin mökillä vähän, vain päivisin, illat oltiin jo kotona Olarissa. Yleensäkin mökki oli meille kesäpaikka, talvella kävimme lähinnä katsomassa että paikat olivat kunnossa.

Puolarmaarin ajastamme jäi unohtumatonta ja miellyttävää muisteltavaa: hyvä naapuruushenki, oman työn tulosten näkeminen, viihtyisät oleskeluhetket. Lastenlapsetkin kävivät siellä usein. Jännittävääkin vuosiin mahtui, mm. vankikarkurien vierailu eräänä juhannuksena. Opri ja Oleksi, dementiahoito-koti sielläolo vuosinaan jäi mieluisana muistiin.

vaatimattomia rakennuksia, osa kyllä oikein sieviä. Ei minkäänlaista inspiraatiota. Olkoon koko juttu! Nuorten arkkitehtiyläoppilaiden kilpailutöistä oli valittu jo etukäteen mökkityypit hartiapankkirakentajia varten. Kimalaisenpolun pohjoispuolelle nimekkäät arkkitehdit suunnittelivat luomuksiaan. Tuottajamuotoisilla rakentajilla oli itse nimeämensä suunnittelijat. Urakoitsijatuttuni ei hellittänyt, kun sanoin, että ei taida syntyä mitään. "Suunnittele vain ihan tavallinen mökki - ja muista takka ja sauna", oli hänen kommenttinsa. Vastentahtoisesti lupasin yrittää. Siinä sitten pyörittelin 'myyntiluonnosta' kaupungin ja näyttelyn järjestäjän yhteisen laaturyhmän

ruodittavaksi. Asemakaavan lisäksi muuta ohjeistusta ja selviä odotuksia oli paljon: väriohjeet, lähiympäristösuunnitelman vaikutukset, omituinen talvikuukausien yöpymiskielto, kolmikantasopimuksen oudot kiekurat... Yritin kuvitella itseni mökin käyttäjäksi, jotta tehtävä olisi jotenkin kiinnostanut. Ja kas, kohta mielikuvissani jo sisustin mökkiä ja suunnittelin puutarhaa! Ja jäin omaan koukkuuni. Työnimeksi tuli ihan huomauttamatta "merimiehen pakopaikka" ja pihaksi myöhemmin "purjehtijan piha". Luonnokset valmistuivat loppuvuodesta -89. Rakennusurakoitsija oli tyytyväinen, edes työnimeä hän ei halunnut enää vaihtaa, ja kunnioitettu laaturyhmä näytti vihreää valoa: pyykinpesukoneen paikkavaraus tuli poistaa ja väriksi valita punaisen sijasta joku vaalea harmaan sävy. Siinä se olisi!

Kaupunki järjesti mittavan tiedotustilaisuuden hotelli Kuninkaantien auditoriossa 22.1.1990, jolloin alkoi varsinainen jännittävä tonttien haku aika. Ensimmäiset neljä "merimiehen pakopaikkaa" nousivat talvella 1990-91 Narsissipolun varteen yhtä aikaa muiden ensimmäisen vaiheen rakennusten kanssa; vasaroiden kalke oli kova! Ja kuinka ollakaan, erillisten perheäänestysten jälkeen lunastin yhden mökin itselleni. Näyttelyn ajankohta lähestyi, aikataulu tiivistyi.

Kesken kaiken laman enteet alkoivat leijua ilmassa Puolarmaarissakin. Muutama tuottaja luopui kokonaan hankkeesta - loput tontit eivät tuntuneet kiinnostavan ketään. "Merimiehen pakopaikoilla" oli ollut Narsissipolun myynnin jälkeen kysyntää, joten kaupunki lupasi urakoitsijalle vielä 12 palstaa lisää rakennettavaksi Lemmikkipolulta ja Kaunokkipolulta. Värejäkin sai jo käyttää, tuli turkoosia ja lopulta kovasti toivomaani punaista, kunhan

katot pysyvät mustina. Ennen kesäkuun 1992 näyttelytapahtumaa palstat olivat kunnossa ja mökit valmiit. "Merimiehen pakopaikkojen" rakentajat lomautettiin. Viimeistet näyttelyjärjestelyt hoidettiin jo lähes kaikki mökkien uusien omistajien voimin. Itse olin muutaman päivän messuemäntänä kuten moni muukin kyläläinen. Saimme kuulla erilaisia arvoste-luita: "liian varusteltuja mökeiksi, hengen-vaarallisia parvia, ahdasta..." Lehtien palstat pullistelivat erilaisin otsikoin: "Siirtolapuutarha, josta tuli liian hieno, Nära naturen i Bolomaren, myös omaperäisyys kukkii Puolarmaarissa, Puolarmaari nupussaan, olet maalla kaupungissa, uuden ajan mökkikylä, iloista vapaa-ajan asumista, Tellervo Koivisto näyttelyn suojelijaksi" jne.

Mutta mökit olivat rakentajansa ja omistajansa kohdanneet, muutama palsta jäi tyhjänä odottamaan nousukautta.

Alkoi puutarha-asumisen arki. Ryhdyttiin savipellon parantamiseen ja perehtymään puutarhanhoidon salaisuuksiin. Odotettiin pensasaitojen kasvamista. Kitkettiin ja kasteltiin peruna- ja yrttimaata. Maisteltiin ensimmäisiä makupaloja omasta sadosta. Tutustuttiin naapureihin - ja hyväksi havaittiin! Koko kylän väki paneutui innolla uuteen elämänvaiheeseen. Oma puutarhani on mitoittunut työn ja Pielisen rannalla vietettyjen kesälomien mukaiseen rytmiin. Kesäkuukaudet ja välillä talviviikonloputkin maan pinnalla Puolarmaarissa täydentävät loistavasti arkielämää 15. kerroksessa sijaitsevassa kodissamme! Samoin uskon ja toivon muidenkin kyläläisten viihtyvän "pakopaikoissaan", "palavaissa sydämissään", "hurskaassa kurjuudessaan", "sinitaivaassaan", "perinnemökeissään" jne ja nauttivan täysillä elämästään puutarhakylässä.

- Aforismeja -

"The statistician leaves his garden sprinkler on during a rainstorm." Aaron Bell

Peter Glithero 2002
Tervaspiha 1 1992-1996

PETTERIN PUOLARMAARIKERTOMUS

THIRTY YEARS AGO

Olipa kerran Britti, joka tuli Suomeen.
Oitis rakastui suomineitoon, luontoon, kulttuuriin.
Maistui elämä.
Tuli lapset kultaiset.

TWENTY YEARS AGO

Kasvoi pesue espoolais-englantilaisena.
Kasvattaminen kasvatti kasvattajatkin.
Henkisesti, luovasti.
Isästäkin tuli Suomikansan kasvatti.
Tuli kuitenkin katuovuodet,
lamavuodet,
synkät vuodet.

TEN YEARS AGO

Mikä on se Ryhmäpuutarhalyömaa,
joka vie meiltä huhtasienimetsät?
Mitkä polut, mitkä pihat?
Herätys tässäkin käy ihmetyksen kautta.
Pitäähän tuota kokeilla...
Tervaspihan henki oli käden kosketeltavissa.
Oprin ja Oleksin ystävien kanssa
lautasmatkailtiin ympäri maailman.
Säkkipillit herätti unikeotkin.

TODAY

Ja tässähän sitä ollaan, melkein.
Terveisiä Holmankorvesta
ja onnea nuoruutenne johdosta.
Puolarmaari, olet aina sydämessämme.

- Aforismeja -

*"Not every opinion of an expert is an expert opinion."
Aaron Bell*

“Elämää Puolarissa”

*Puolarmaari täyttää kymmenen vuotta,
ei ole mökkejä rakennettu ihan suotta.
Töitä paljon talkoilla tehtiin,
joskus pääsimme jopa sanomalehtiin.
Täällä vietetään aikaa säässä lauhassa,
ja nautitaan olostu luonnon rauhassa.
Naapureita täällä riittää
ja monia heitä saamme yhteistyöstä kiittää.
Linnut ne aamulla pihat täyttää,
kun aurinko niille valoa näyttää.*

Eila Sonninen

“Puutarhatyö”

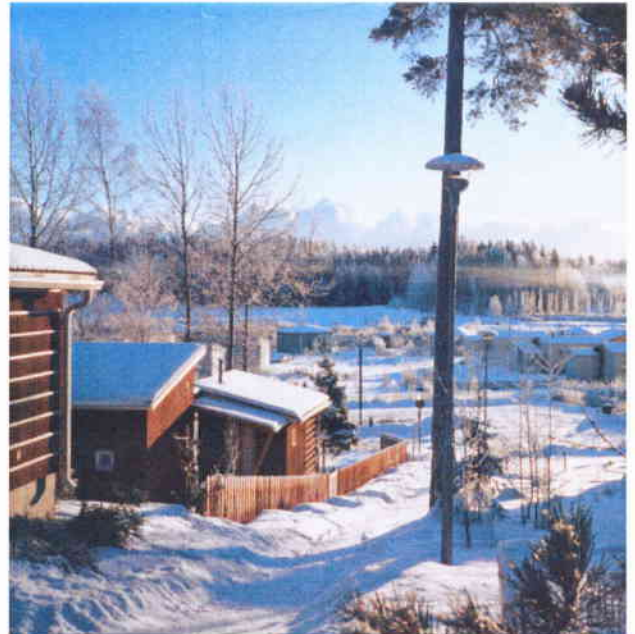
*Ei ole , ystävät, puutarhatyö
“Lepo-Lassessa” makoilua.
Ei satoa kannu, ei leiville lyö
ilman muokkausta, kastelua.*

*No, tottahan tuo, mutta sittenkin
tuon tahtoisin sanoa toisin.
Toki tärkeää on työ, silti kuitenkin
myös loikoiluun aikaa soisin.*

vanhan siirtolapuutarhurin “värssy”

Julkaisija: Puolarmaarin ryhmäpuutarhayhdistys ry
Päätoimittaja: Juha Tikka
Toimituskunta: 10-vuotisjuhlatoimikunta
Valokuvat: Berit Engmannin kotiarkisto,
Espoon kaupungin museo
Puolarmaarin ryhmäpuutarhayhdistyksen kuva-arkisto ja
yksityiset
Kannen valokuva: “Punahatut ja perhonen” Irma Salminen
Painopaikka: LATVALA-REILAT 2002

1992 – 2002

PUOLARMAARIn
ryhmäpuutarhayhdistys ry.